

Науковий вісник Чернівецького університету імені
Юрія Федьковича: Історія. – № 1. – 2022. – С. 119–136
History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University. – № 1. – 2022. – pp. 119–136
DOI <https://doi.org/10.31861/hj2022.55.119-136>
hj.chnu.edu.ua

УДК 930(498)(092):[94+32]9477.85+498.7)

© Ігор Піддубний* (Чернівці)

НАУКА І ПОЛІТИКА У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ІОНА ЯНКУ НІСТОРА

Дослідження присвячене змісту робіт та позиції буковинського історика Іона Янку Ністора, в творчій діяльності якого існували кілька періодів, з яких виділяється початковий, коли історик займався виключно історією середньовічної Молдавії. Міжвоєнний період, як і період Другої світової війни став часом поєднання досліджень з історії середньовічної з дослідженнями сучасності, що пояснюється участю професора у політичному житті країни як члена Націонал-ліберальної партії (1923-1938) та міністра уряді урядів Румунії. У роботах представлено погляд на історію Буковини, здійснений з позиції державника, який захищав інтереси румунської держави. Це викликало і викликає заперечення з боку українських істориків. Ця відмінність змушувала І. Ністора на сторінках ряду своїх робіт полемізувати з сучасними йому українськими та радянськими істориками. Фактично наукова діяльність І. Ністора була досить активною і в 1940-х роках, хоча в цей час він звертав увагу як на теми політичного змісту, так і теми давньої історії румунів.

Ключові слова: Іон Ністор, історія Молдавії, історія Буковини, українське питання, історія дако-румунів.

Ihor Piddubnyi (Chernivtsi)

SCIENCE AND POLITICS IN THE ION IANCU NISTOR CREATIVE LEGACY

Abstract. Ion Iancu Nistor is one of the well-known Bukovynians for his scientific, political and state activities, in relation to whom there are two opposite opinions in the Romanian and Ukrainian historical science. A native of Bukovyna, born into a peasant family, he was able to become a famous scientist. Studied at Chernivtsi and Vienna universities, had internships at the universities of Munich, Bucharest, Berlin. In 1912 he headed the Department of History of Southeast Europe Chernivtsi university. The sphere of interest in this period was the medieval history of Moldova. During World War I, Ion Nistor and his family lived in Romania, where he had been engaged in research activities for some time, and he became involved in political activities since 1917. The latter one made it possible, together with a number of refugees from Bukovyna, to join the Romanian National Council and take part in the preparation and conduct of the General Congress of Bukovyna, which paved the path for the first position in the Council of Ministers – the Minister of Bukovyna. In 1920, I. Nistor became the first rector of the Romanized Chernivtsi University and held this post for the second time in 1933-1940. Starting his creative activity with publications in «Junimea literară», the historian left great legacy in various directions. If in the initial period of his scientific activity I. Nistor touched upon the issues of the history of Moldova in the Middle Ages, in particular the issue of the country's territorial borders, its relations with the Polish-Lithuanian Commonwealth, trade relations

* д.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Doctor of History, Associate Professor, Department of World History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

orcid.org/0000-0002-9453-5481

e-mail: i.piddubnii@chnu.edu.ua

of Moldova, then over time the range of scientific interests had expanded. In fact, the work «Romanians and Ruthenians of Bukovyna: a Historical and Statistical Study» (1915) was one of the first studies of the historian with political relevance. The issue of confrontation between Romanians and Ukrainians in terms of recognition of autochthony in Bukovyna was reflected in a number of other works. The work «Transnistrian Romanians» (1924) was a response to the intentions of the Soviet leadership to seek the return of Bessarabia under their rule, and the work «Czechoslovaks and Romanians» (1930) reflected the allied relations of the two states. The heritage of the historian also included works dedicated to the issue of the Great Unification, demonstrating the position on the issue of Bukovyna affiliation. The Ukrainian issue, one way or another, had always been present in a number of works during the interwar period, and it was important for the historian in the context of the attitude towards it from the USSR, Poland and Germany. In fact, the historian considered it his task to provide a historical background that was supposed to prove the right of the Romanians for entire Bukovyna. This was also manifested in his response to the statements of the Bukovynian OUN organization in June 1941, published in 1942. In addition to the issues mentioned, I. Nistor touched upon the issues of historical biography, the history of the Daco-Roman population, the history of Moldova in modern times, acting in line with traditional Romanian historiography.

Keywords: Ion Nistor, history of Moldova, history of Bukovyna, Ukrainian issue, history of Daco-Romanians.

Постановка проблеми. Для української історіографії Іон Янку Ністор (1876 – 1962) є одним з тих істориків, позиція якого викликає найбільше дискусій в частині історії Буковини. Зрештою, дійсно Іон Ністор став не тільки відомим істориком, але й політичним та державним діячем королівства Румунії. Свою професійну діяльність він розпочав як викладач гімназії і після докторату й захисту докторської дисертації в університеті Відня 1912 р. отримав кафедру на філософському факультеті Чернівецького університету. З цим університетом буде пов'язана його діяльність, з деякою перервою, від 1912 до червня 1940 року, коли з частиною своїх колег історик виїде до Румунії. Цей час дав значні можливості І. Я. Ністору в розвитку своєї професійної праці та використанні наукових доробків і в політичній, і в державній діяльності.

Аналіз досліджень. Постать І. Я. Ністора, власне його науковий доробок впродовж тривалого часу служили об'єктом як зваженого аналізу, так і критики. Варто зазначити, що діяльності І. Я. Ністора було присвячено досить невелику кількість публікацій у період існування Соціалістичної Республіки Румунії. Зокрема, біографічні дані вченого розглядалися в статті Н. Стоїческу, виданій у рік сторіччя від дня народження І. Я. Ністора¹. Публікації про життя і діяльність історика у цей період також виходили з-пера М. Якобеску, П. Фройку, М. Д. Стурдза. За межами Румунії невелику працю у 1987 р. видав О. Вуйа.

Вивчення життя і діяльності буковинського вченого стало більш системним після революції 1989 р. Перші біографії вченого вийшли у перевиданні «Історії Бессарабії» та виданні «Історія Буковини» (1991) за авторства С. Нягое². У 1993 р. під керівництвом А. Зуба, сферою зацікавлень якого є історія румунської історичної науки, було підготовлено колективну роботу, присвячену І. Ністору. Керівник проекту у власній статті наголосив на несправедливому забутті І. Ністора в комуністичний період, роботах історика, які демонстрували «відкриті рани» історії румунів, торкаючись саме територіальних проблем³. Стаття Астрід та Думітру Агаке висвітлює віденський період діяльності І. Ністора⁴. Деякі миттєвості з життя І. Ністора розкрили в цій публікації І. Тодерашку, Л. Нестасе⁵. М. Якобеску торкається змісту невиданої роботи І. Ністора, виконаної на початку 1939 р. як своєрідного попередження подій Другої світової війни⁶. Дослідницькій діяльності І. Ністора присвячено статтю Ш. І. Штефенеску⁷. Проте найбільше уваги особі історика і політика приділено румунською історикинею Дойною Гуздуп/Д. Алекса, яка тривалий час досліджувала історію життя та діяльності І. Ністора⁸. Нідерландський історик Є. ван Друнен називає І. Ністора, як і Н. Йоргу, більше політичним діячем, ніж неупередженим істориком, захисником традиційної румунської націоналістичної точки зору. Єрун ван Друнен неодноразово наголошує на необхідності критичного ставлення до «Історії Буковини» І. Ністора через ксенофобський та антисемітський характер, викликаний існуванням давніших ідей⁹.

Важливе місце у вивченні творчої біографії історика мають і спогади. Перші з них з'явилися друком у 1937 р. з нагоди 25-ліття університетської діяльності. У 1978 р. було видано спогади

С. Пушкаріу з оцінкою діяльності І. Ністора¹⁰. Деякі згадки про діяльність І. Я. Ністора містяться у спогадах його доньки Олті І. Ністор-Апостолеску¹¹.

Метою пропонованої статті є розкриття змісту ряду робіт історика Іона Янку Ністора, які мали значення як для наукової діяльності, так і служили підґрунтям для вирішення певних політичних завдань. Досягнення цієї мети здійснюється через виконання завдань: розгляд змісту наукової діяльності у 1912 – 1917 роках; вивчення наукової діяльності історика у 1920 – 1930-х роках для встановлення напрямків дослідження та їх призначення; простеження збереження позиції І. Я. Ністора на основі його робіт 1940-х років.

Виклад основного матеріалу. Уродженець Буковини Іон Янку Ністор здобув освіту історика на філософському факультеті Чернівецького університету та продовжив свою професійну підготовку у Віденському університеті, ставши учнем К. Й. Ірічека. Саме цей історик відіграв помітну роль у підготовці І. Я. Ністора та публікації його роботи з історії Покуття¹². Власне захист дисертації Ністора відбувся 22 березня 1909 р. за темою «Молдавські претензії на Покуття». Фактично в роботі порушується питання взаємовідносин між Молдовою та Польщею у XIV – XVI ст., де віддане у заставу господарю Молдови королем польським у 1388 р. Покуття зайняло центральне місце¹³. Після владнання формальностей отримав 8 липня 1911 р. підтвердження на право викладання східноєвропейської історії в середні віки та новий час, з особливим наголосом на історії балканських та дунайських країн¹⁴.

У 1911 р. І. Ністор видає нову роботу щодо зовнішньої торгівлі Молдовського князівства, де використовує раніше невидані документи. Відзначають дослідники також і багатство бібліографії роботи. Автору вдається розкрити рамки, в яких розвивалася торгівля, умови, які впливали на її розквіт чи занепад, подати торгівлі відносини з головними партнерами Польщею, Німецькими державами, Трансильванією, Генуєю, Венецією, Оманською імперією, Валахією. Пишучи про Молдову і Валахію, автор зазначає, що слабкі економічні відносини тут пояснювалися тим, що обидві держави виробляли схожий товар. Сталими представлені торгівлі відносини з Львовом у Польщі та Бістріцею й Брашовом у Трансильванії. Захоплення турками фортець Четатя Албе та Кілія представлено як причина обмеження торгових операцій на сході, а зростання залежності від Османської імперії трактується істориком як негативне явище і в економічному, і в політичному плані¹⁵.

Роботу з вивчення торгових відносин І. Ністор продовжив у 1912 р., видавши працю «Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16 Jahrhunderts», де знайшли відображення опис торгових шляхів, транспортних засобів для перевезення товарів, соціальний та національний склад торгівців, системи мір та ваги, грошовий обіг та ціни на продукти. Фактично це друга праця історика з питань економічної історії, і вона логічно доповнювала попередню. До того ж порушувала важливі питання торгових шляхів, питання етнічного походження та соціального статусу купців, складу товарів, які йшли на продаж¹⁶.

Того ж 1912 р. І. Ністор у Ляйпцігу видав роботу «Das moldauische Zollwesen im XV und XVI Jahrhundert», якою доповнював свої дослідження з історії торгівлі. Власне тут розглядалися питання, кому надавалося право відкривати митниці, яке призначення мали ці митниці, яким чином вони управлялися, тобто розглядає систему митниць¹⁷.

Перша світова війна змінила долю професора. Наприкінці серпня 1914 р. І. Ністор опублікував некролог в пам'ять архикнязя Франца Фердинанда та його дружини, звинувативши в їх загибелі сербів, та від імені румунів Буковини і Трансильванії висловив вірність династії. Саме цей некролог дав підстави І. Філіпчуку стверджувати, що І. Ністор не очікував прилучення Буковини до Королівства Румунії. Його публікація вийшла у виданні, призначеному для вчителів та священників¹⁸. Коли Чернівці були зайняті російськими військами, у Ватра-Дорней просив у Ф. Мерана дати дозвіл на переїзд до Відня. У відповідь отримав пораду перебиратися до Румунії. З цієї причини разом з сім'єю через Кирлібабу дістався до Румунії. Спершу родина професора опинилася в Пятра-Нямц, а пізніше переїхали до Бухареста.

У щорічнику Румунської академії за 1914-1915 рр. вийшла робота І. Ністора «Emigrările de peste muni în Moldova și Bucovina», де розглядалися економічні, політичні та релігійні причини еміграції румунів з Трансильванії до Молдови та Валахії, як і встановлювалися місця, звідки приходили ці втікачі. Названу роботу перевидали у 1941 р. як певну реакцію на необхідність демонстрації єдності румунського простору з Трансильванією¹⁹.

На цей час припало і написання у 1915 р. роботи «Румуни і рутени Буковини: історичне і статистичне дослідження». За визнанням В. Греку ця праця мала завданням відхилити вимоги українців щодо розділу Буковини. Це ж видання було запропоноване у 1915 р. І. Богданом до перекладу німецькою. Трохи згодом, під час мирної конференції в Парижі вона стане основою для дискусій з приводу румунсько-польського кордону та джерелом для підтвердження прав Румунії на Буковину. Згадана робота стала продовженням досліджень І. Ністора з історії шкільних закладів та розвитку освіти на Буковині до 1844 р., з історії культурного життя румунів Буковини у 1774-1854 рр. В руслі названих праць було і видання з історії церкви на Буковині, і дослідження стосунків Молдови та України у XVII ст. На засіданні Румунської академії 19 травня (ст.ст.) 1915 р. І. Ністора обрано активним членом Румунської академії. В представницькому виступі 3 червня 1915 р. «Глава з культурного життя румунів Буковини: 1774-1857» було фактичне продовження теми з історії буковинського шкільництва²⁰.

Бойові дії на території Румунії змусили І. Я. Ністора разом з родиною перебраться спершу до Ясс, а пізніше і до Одеси, звідки переїхав до Кишинєва й знову до Ясс²¹. 23 листопада 1918 р. І. Я. Ністор з групою біженців повертається до Чернівців, де веде політичну діяльність, ставши міністром-делегатом Буковини у Бухаресті²². В 1919 р. для І. Ністора відбулося кілька подій, адже у січні він розпочав діяльність в ранзі міністра Буковини, спостерігаючи за ходом Паризької мирної конференції, за загальною ситуацією в країні, намагаючись добитися спокою на Буковині²³. У вересні 1919 р. на філософському факультеті Чернівецького університету засновано кафедру історії румунів, титулованим професором якої став І. Я. Ністор²⁴. З цього часу розпочинається період поєднання І. Я. Ністором наукової та політичної діяльності. При цьому наукова діяльність була важливою частиною життя історика.

Так, у 1923 р. І. Ністор відновив видання «*Junimea literară*» як літературного, мистецького і наукового журналу. У 1936 р. за редакцією І. Ністора було засновано колекцію журналу для публікації творів молодих авторів²⁵. Він засновник Інституту історії та мови при філософсько-філологічному факультеті Чернівецького університету, а також засновник і видавець бюлетеня Інституту історії та мови «*Codrul Cosminului*» (1924-1940). Відомий історик також і як автор низки наукових праць, зокрема робіт антиревізійного змісту.

Середньовічна історія Молдови залишається у міжвоєнний період темою для досліджень і публічних виступів. Принаймні так можна сприймати публікації, що виходили в різні роки і торкалися як відомих особистостей, так і загальних подій. Так, виступ І. Ністора на засіданні Румунської академії 21 грудня 1923 р., виголошений з нагоди 200-ліття від смерті Дімітріє Кантеміра в присутності короля Фердинанда I, опубліковано окремою брошурою. Історик аналізував походження Д. Кантеміра, як і деякі аспекти діяльності його предків, його біографію. Дав історик і характеристику історичних студій Д. Кантеміра, серед яких відзначив «Опис Молдови» та «Історію зростання і величі Османської імперії». Описано і епоху, в якій відбувались події, що мали змінити Східну Європу, та зв'язок з ними Д. Кантеміра, який став союзником царя Петра Олексійовича в його війні проти Османської імперії 1711 р., що було викликано і перебуванням поблизу Тігіни (Бендер) короля Карла XII. Колишнього володаря згадано у зв'язку із заснуванням у 1722 р. Академії наук у С.-Петербурзі. Наприкінці історик відзначив Д. Кантеміра як такого, що у своїх творах звертався до ідей національної єдності. Його правління визнавав коротким і невдалим на відміну від наукової діяльності²⁶.

Брошуру «Александр Добрий» І. Ністор видав з нагоди 500-ліття від смерті цього правителя Молдови. Так, історик описує Молдову, поєднуючи ім'я Александра Доброго з іменами інших господарів. Доволі докладно характеризується внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність володаря, як і аналізується простір його діяльності. В роботі підкреслюється і ненадання союзниками допомоги Александру Доброму в його виступі проти турків у 1426 р., що змусило правителя шукати способу замирення з турками²⁷.

Аналіз епохи Александра Доброго здійснюється І. Ністором через розгляд ряду інших питань, першим з яких стала інтелектуальна культура. Тут розглядається питання церковного життя в Молдові, забезпечення діяльності монастирів. Іншими питаннями, якими цікавився історик, були соціальна структура та матеріальна культура Молдови, які дають змогу виявити головних посадових осіб та побачити основні шляхи тогочасної торгівлі. Життя населення Молдови, способи існування

І. Ністор порівнював із сьогоденням, описуючи його повсякдення, характеризуючи деталі побуту. Окремою главою розкрито особисте життя Александра Доброго, що стало можливим завдяки зверненню до різних писемних джерел, з яких відомо про неодноразові одруження володаря. Згадав він і про роботу комісії історичних пам'яток у справі відшукування в Бистриці могили Александра Доброго²⁸.

В 1922 р. І. Ністор розпочав роботу над історією Бессарабії, яку він виклав у двох частинах: перша з них стосувалася історії краю від оформлення до її втрати Молдовою, тоді як друга – це опис перебування Бессарабії під російським управлінням. Додатком до видання 1991 та 2017 р. є розділ, що стосується перебування Бессарабії під румунською владою.

У першій частині відображено погляди історика на минуле регіону: походження румунів, утворення князівств, діяльність Александра Доброго та Штефана Великого, зміна складу населення. Російсько-турецькі війни розглянуті у контексті втрати Молдовою Бессарабії та Буковини²⁹.

Друга частина роботи «Від захоплення до звільнення з рабства» починається главою щодо російсько-турецької війни 1806-1812 рр., де знаходить місце висвітлення питань пошуку миру та протесту молдован проти відокремлення Бессарабії. Історик торкнувся проблем адміністративної організації Бессарабії та міжнародних угод, що стосувалися цієї території. Окрема глава присвячена населенню Бессарабії, де власне заперечується автохтонність українців у краї. Подається в цій главі і опис процесу колонізації Бессарабії. Для характеристики XIX ст. вибрано як тогочасний стан аграрних відносин, так і культурне життя регіону, де наголос робився на заходах зі збереження національної ідентичності. Висвітлено і події 1917-1918 років з діяльністю Сфатул Церій³⁰.

Додаток до публікацій книги 1991 р. та 2017 р. є виступом І. Ністора на засіданні Румунської академії від 19 вересня 1941 р. «Бессарабія під румунським управлінням». В ньому історик дав характеристику населення Бессарабії, порівнявши описи 1897 та 1930 рр. Аналіз ситуації в Бессарабії продовжується описом справ в адміністрації та юстиції, церкві, школі з метою демонстрації прогресу, що спостерігався в 20-30-х роках XX ст. Торкнувся історик і проблеми організації праці, соціальної допомоги, охорони здоров'я. Висновком з опису ситуації у краї було твердження про необхідність нової відновлюваної діяльності³¹.

Хоча свою кар'єру науковця І. Ністор починав з вивчення середньовічної Молдови, все ж у 20-х роках він звертається і до історії сьогодення, поєднуючи таким чином історію середньовіччя та сучасності. Так, однією з перших його публікацій в «Codrul Cosminului» стала робота «Задністровські румуни». Історик звернув головну увагу на румунські поселення у задністровському регіоні, і тут знайдено місце для твердження про визнання кордону між поляками та румунами по Дністру (мова йшла про роботу польсько-турецької комісії в Ягорлику в 1703 р. у зв'язку із затвердженням нового польсько-турецького кордону. Щодо цього І. Ністор розглядає питання розселення румунів за Дністром у межиріччі Дністра і Бугу³². Досить широко використано російські статистичні дані, як і згадано політику молдавських володарів щодо розселення румунів³³. Докладним є розгляд питань взаємин румунів з українськими козаками, зокрема згадано про участь 4 тис. румунів у битві під Берестечком у 1651 р. на боці козаків³⁴. Також розглянуто відносини задністровських румунів з поляками, експансіоністські і колонізаційні плани росіян у XVIII ст. для розширення території імперії³⁵.

Важливе значення для з'ясування позиції автора має параграф, присвячений румунській колонізації, яка мала бути здійснена за задумом фаворита російської імператриці Паніна і полягала в переселенні жителів Молдови за Дністер для створення «Нової Молдови». Мова йшла про освоєння земель, які увійшли до складу новостворених повітів Ананієв, Тирасполь, Одеса, Миколаїв і де отримали землі близько 50 представників молдавських бояр, що склали 377 445 десятин. Частина дворян вступила на військову та цивільну російську службу. Володарі були зобов'язані в короткі терміни заселити нові землі. Цьому сприяли і наступні події, зокрема російсько-турецька війна 1806-1812 рр., коли росіяни отримали можливість переселяти мешканців Молдови³⁶.

Розглянув І. Ністор і питання церковної організації задністровських румунів, продовживши вивченням їхнього економічного і культурного життя. Період російської революції 1917 р. подано як пробудження задністровських румунів і їх контактування з молдованами, мунтенцями, трансильванцями і буковинцями, що перебували на півдні України. Підтримувалися зв'язки з

виданнями Кишинєва. Вчителі з названого регіону проходили перепідготовку для переходу на викладання в школах румунською мовою, зокрема у Подільській та Катеринославській губерніях. Правда, після падіння уряду П. Скоропадського, за визнанням І. Ністора, про задністровських румунів тривалий час не було жодної згадки³⁷.

Окремим параграфом розкрито питання створення Молдавської АСРР, появу якої І. Ністор пояснював відмовою Румунії, даною на Віденській конференції радянській делегації у справі Бессарабії. Тут відіграли свою роль втікачі з Бессарабії, які створили за Дністром Бессарабський революційний комітет. Поразка радянської делегації на Віденській конференції прискорила рішення про створення МАСРР. В числі заходів з її створення відзначено заснування 26 червня 1924 р. при Одеському губернському відділі освіти молдавської секції, яка мала керувати освітою в районах, населених молдованами. Вже з 1 липня 1924 р. цією секцією розпочато видання «*Plugarul Roşu*» і цю газету І. Ністор називав пропагандистським засобом. Він же звертає увагу на залучення румуномовних студентів університету з Москви, відкриття румунської секції Московського університету народів Заходу, де передбачалися 10 місць для селян і робітників молдован. Восени 1924 р. було створено і молдавську секцію губернської радянської і партійної школи на 36 місць. Дещо пізніше з'являється ідея молдавського театру для молдавських сіл. Власне 1924 рік у баченні історика став часом доволі широкої пропагандистської діяльності, що відображено ним у аналізі публікацій. Аналізуються і дії втікачів-бессарабців у вересні 1924 р., які на загальному конгресі в Одесі обговорювали питання пропагандистської діяльності за створення Молдавської республіки. Долучалися до цього процесу і села з українським та російським населенням.

Також описується і процес прийняття рішення про створення згаданої республіки керівництвом Української СРР та вирішення адміністративного питання. Власне 8 жовтня 1924 р. представлене обговорення питання на пленарному засіданні ВУЦВК та прийняття рішення про створення республіки і визначення кордонів. Утворена республіка мала кордони, що, як критично зауважував І. Ністор, не включали всіх поселень задністровських румунів, а також відзначав відсутність повної автономії та використання окрім молдавської також і російської, і української мови. Проте він наголосив про захоплення, яким зустріли в Румунії утворення республіки. Завершення організаційних заходів відноситься до 9 листопада 1924 р., першого засідання ЦК МАСРР, де говорили і про закладення фундаменту майбутнього відродження й звільнення братів з-під боярського гніту.

Приділено увагу і публікаціям у пресі щодо створення нової республіки. Причина полягала в тому, що і у виступі Чубаря, і у виступі делегата К. Янакі звучали заклики до звільнення з-під гніту молдован, що мешкали у Бессарабії. Ці настрої передавали і газети, зокрема «*Vossische Zeitung*», яка писала про малу республіку, що з часом спільно з Бессарабією мала утворити більшу радянську республіку. В газеті «*Times*» ще у серпні 1924 р. писали про наміри радянської сторони спричинити безлад у Бессарабії. У вересні 1924 р. в «*Corriere de la Sera*» відзначали, що Молдавська республіка має стати притягальною силою для Бессарабії і фактичним засобом послаблення позиції Румунії в Бессарабії. Про провокування та підбурювання до революції в Бессарабії писали й газети інших європейських держав. І. Ністор наводить і витяги з інтерв'ю у «*Le Temps*» міністра В. Бретіану, який бачив позитивним визнання радянським керівництвом існування 400 тис. румунів за Дністром та наголошував на миролюбному характері зовнішньої політики Румунії. Водночас, як і в інтерв'ю В. Бретіану, у «*Corriere de la Sera*» увагу історика привертала позиція уряду, який наголошував на фактичному визнанні радянським керівництвом безсумнівності румунського характеру Бессарабії. Наводив автор і висловлювання міністра Бессарабії І. Інкульця, який вважав можливим обернення дій радянського керівництва проти нього самого, вважаючи аграрну реформу засобом підтримання індивідуалізму молдовського селянина на противагу процесу одержавлення землі в радянській країні. Наводилася і думка колишнього міністра Бессарабії С. Ніце, який вважав, що створення МАСРР було засобом протидії тенденціям просування України до незалежності. Власне сам І. Ністор називав такий крок деяким продовженням політики фаворита Катерини II Паніна з його ідеєю переселення молдован і створення на території Російської імперії «Нової Молдови». Дії радянського керівництва характеризувалися як відновлення імперської позиції російського царату в його спробах просування на Балкани. З точки зору національної бачив доведення румунського характеру Бессарабії та миролюбності Румунії, яка не вимагала для себе територій з 400 тис. румунів

за Дністром. Водночас робив висновок про провокаційний характер створення МАСРР, бачачи позитивним у ньому майбутнє національне і культурне пробудження задністровських румунів³⁸.

Порівняно невелике дослідження, присвячене біженцям з Трансильванії з документальними додатками, було опубліковано 1927 р. В ньому вже від початку відзначено наявність двох етнічних течій на Буковині, одна з яких походила з Галичини і Поділля (слов'янська), а інша з Трансильванії (латинська). Обидві зіткнулися в долині р. Серет. І. Ністор звертає увагу на причини еміграції румунів з Ардялу до Молдови та Валахії, посиляючись насамперед на неможливість користування достатньою мірою землею, яка віддавалася саксам, секуям та угорцям як колоністам. Окрім економічних причин еміграції існували також причини соціального, політичного та релігійного характеру. Прихід до Молдови втікачів з Ардялу був корисним, оскільки у XVI ст. тут не вистачало робочих рук після епідемії чуми, та й у XVIII ст. зберігалася подібна проблема. Фактично втікачі склали основу населення сіл Баланчана, Ботошана, Теремблеча та осіли також у Корлата, Беркішешть, Уйдесть, Дорна³⁹. Певну частину публікації займає опис двох документів стосовно втікачів за 1778 р., віднайдених І. Ністором у Віденському архіві, де знаходить місце пояснення змісту документа, походження термінів, перераховано 74 пункти, де мешкали втікачі, наведено прізвища, рід занять вихідців з Ардялу, розмір їхніх земельних володінь, який становив від 20 прежін до 12 фальч орної землі та 1–15 фальч косовиці⁴⁰. Питання ж втікачів порушувалося і в ряді розпоряджень, трактатів у першій третині XIX ст., а саме до 1832 р., як відзначає І. Ністор⁴¹. Звернено увагу також і на те, що на Буковині втікачі підтримували румунський елемент в його протистоянні слов'янському⁴².

В 1928 р. І. Ністор видає роботу, присвячену Грігоре Ґіка Воде, називаючи його одним із великих правителів в історії румунів, а його правління найуспішнішим з епохи фанаріотів. Відзначає І. Ністор складну ситуацію, яка склалася для господаря у 1774 р., яку Австрія використала для відокремлення Буковини. Власне з питанням територіальних втрат Молдови та з інтригами можливих наступників І. Ністор поєднує вбивство господаря. Містить робота й інформацію про збіг у часі вбивства з принесенням буковинцями присяги на вірність цісареві у Чернівцях. Завершення дослідницької частини статті є оптимістичним, адже І. Ністор пише про звільнення Буковини та об'єднання румунів. Доповнюється стаття також додатками віршів про Г. Ґіка Воде, рукописом Ф. І. Зулцера, свідченням доньки господаря Руксанди про смерть батька⁴³.

У 1928 р. з-під пера історика вийшли роботи, що стосувалися подій жовтня-листопада 1928 р., серед яких виділяється «Об'єднання 28 листопада 1928», підготовлена як дослідження з доданими до неї документами. Ця розвідка дозволяє ознайомитися з баченням науковцем ситуації на Буковині за австрійського володарювання та загалом у краї під час війни. Основну частину роботи займає опис подій жовтня-листопада 1918 р. з аналізом дій румунських та українських політиків. Додані документи є тим документальним доповненням, яке дозволяє простежити події навколо Буковини та в самому краї з лютого 1918 р. з відповідними хронологічними лакунами до 1928 р., зокрема і щодо питання кордонів Румунії. Того ж року вийшла і стаття у збірці, де І. Ністор аналізував настрої населення та відзначав користь для краю від об'єднання⁴⁴.

Інша робота, що вийшла у зв'язку з певними політичними питаннями, також стала комплексною розвідкою, що вмішувала дані від середньовічної епохи до сучасності. Згадана праця, а саме «Чехословаки і румуни», може бути певною даниною як спогадам про особисті контакти І. Ністора з чехами, так і союзу, до якого входили обидві держави. Аналіз теми історик розпочав з характеристики територіального сусідства та релігійних впливів, перейшовши до питання експансії «румунського елементу» на чеську територію. При цьому було відзначено, що заселення Панонії угорцями не перервало взаємин румунів з чехами, радше зі словаками. Згадує і про поселення румунів в долині р. Бечви, і про поширення окремих румунських слів, і про регіон з містами Мезеріч та Рознав, відомий як «Валахія Моравська». У своєму дослідженні історик торкається питання існування королівства Пржемишлів, започаткованого Венцеславом святим, відзначаючи отримання корони Богемії Габсбургами після загибелі короля Людовіка II в битві під Мохачем. Дається і характеристика гуситського руху, як і знаходиться місце для згадки про зустріч у Празі Мігая Вітазу з імператором Рудольфом, про отримання від імператора маєтку Кьонігсберг у Сілезії. Цей матеріал доповнюється в додатку публікацією тексту акта пожалування від 1599 р. та акта 1601 р. про призначення управителя маєтку⁴⁵.

Окремо виділено період Тридцятилітньої війни та боротьби за існування і недоторканність держави, де згадується про вимушену міграцію чехів. Також характеризуються і події раннього періоду правління Франца Йозефа I та політичне життя країни XIX ст., в якому брали участь і румуни, і чехи, з аналізом політичного руху чехів, а також становища словаків у межах Угорщини, яких розглядали гілкою «чехословацького народу»⁴⁶.

Продовжує свій виклад І. Ністор поданням бачення інтелектуальної та матеріальної культури, відзначаючи і зв'язок ряду румунів, серед яких були В. Шесан, А. Мораріу та інші, з Празьким університетом, випускниками якого вони були. Тут знаходить місце і твердження про те, що від Йоахімсталерів у часи Деспота Воде та Александру Лепушняну із зображенням лева Богемії заснована румунська валюта – лей. Прикладом взаємин з чехами, які висловлювали симпатію румунам в їхній національній справі, названо співпрацю, яка відтворювалася в іменах Й. Главки, Я. Крамеріуса, Й. Оплеталі, Й. Добровські, Й. П. Шафарика, К. Й. Їречека, Я. У. Ярніка. Останнього також згадував у зв'язку з його ініціативою створення «Чехо-румунського товариства». Була й згадка візиту до Чернівців абата М. Заворала у 1928 р. Також робився наголос на тому, що після німців словаки були другими, хто брав участь в колонізації Буковини після її входження до складу імперії Габсбургів. Так, словаки осіли у с. Теремблеча, Ліузії-Гоморулуй, Глибока, передмістях Чернівців Клокучка та Калічанка, складаючи частину місцевого населення. Завдяки рішення уряду було створено чисто національні громади словаків у повіті Сучава Солонецул Ноу (з 1834) та Плешу (з 1835), в повіті Кимпулунг Пояна Мікулуй (з 1842). На початку XX ст. словаки в названих громадах протистояли намірам їх колонізації⁴⁷.

Розвиток теми продовжується в інформації про боротьбу за незалежність, початок якої відносили до розриву чехів з Домом Габсбургів у 1871 р. Тут же розглянуто плани росіян щодо Галичини та Буковини, діяльність Т. Г. Масарика, його візити до Ясс та на Румунський фронт. Окремим параграфом представлено прийняття конвенції 30 травня 1918 р. в Піттсбургу та підписання угоди в Філадельфії як складових основи майбутньої держави, як і згадано про створення 14 жовтня 1918 р. в Парижі першого уряду на чолі з Т. Г. Масариком. Також описані події в Празі 1918 р., появу Чехословацької республіки, склад румунської національної меншини в Чехословаччині, яка станом на 1923 р. нараховувала 11 724 особи. У висновках І. Ністор погоджується з В. Кіпалом, який у своїй праці щодо дипломатичних засад походження чехословацької держави писав про ряд загальних причин, які привели до утворення ЧСР: Велика війна, перемога в ній Антанти з наступним звільненням пригноблених народів. Окремою причиною названа дипломатична та військова діяльність Т. Г. Масарика⁴⁸.

20 червня 1931 р. на святковому засіданні «Інституту історії та мови» в Чернівцях вітали з 60-літтям Н. Йоргу. З промовою-присвятою виступив І. Ністор, який вказав на видатну роль професора в румунській історичній науці. Одночасно говорив і про значення для румунів національної історії. На знак поваги Н. Йорга був оголошений почесним членом «Інституту історії та мови» при Чернівецькому університеті⁴⁹.

Певну увагу приділяв І. Ністор також і українцям, порушуючи питання взаємин українців та румунів у роботі «Problema ucraïneană în lumina istoriei»⁵⁰. Історик звертається насамперед до історії української проблеми, відзначаючи, що Перша світова війна привела до розв'язання ряду проблем, важливих для європейських націй. Вдалим називав вирішення румунського, югославського, чехословацького, польського питань, питань балтійських народів, збалансування ситуації на Балканському півострові. При цьому відзначав, що на конференції не приступили до вирішення українського питання, залишивши його відкритим на майбутнє. На необхідність розв'язання української проблеми І. Ністор вказував для сусідів українців, одними з яких називав румунів. При цьому кордоном між румунами та українцями виступали р. Черемош та р. Дністер. Також дає характеристику України як території, опираючись на історичні дані, та обговорює проблеми єдності українців і росіян⁵¹. Розглядає історик і питання появи в румунських землях слов'ян, відзначаючи наявність на території країни слов'янських топонімів та даючи коротко інформацію про походження слов'ян, поєднуючи з описом їхніх сусідів⁵².

Продовжує І. Ністор свій розгляд історії слов'ян історією «Давньої Київської імперії», де робить виклад за Лаврентіївським та Іпатським літописами. Відзначає, що сучасні йому українські історики вважали Київську державу неварязькою за походженням⁵³. Черговим питанням, яке розглянув

історик, стало Галицьке князівство, демонструючи його місцезнаходження та походження. Виклад доводиться до останньої чверті XIV ст. з твердженням автора про відсутність перешкод польського володарювання для розвитку місцевого українського населення⁵⁴. В розділі «Походження українського елементу в Румунії» І. Ністор відзначає відсутність підтверджень автохтонності українців у Буковині, Марамуреші та Бессарабії. Розглядає історик і версію появи українців на Буковині та в Бессарабії, торкаючись далі питань про походження окремих груп, ряду топонімів та наголошуючи на доволі пізній колонізації українцями регіону й прибуття їх сюди також і як втікачів як з Галичини, так і Поділля. Також відзначені версії про переведення в Молдову полонених Штефаном Великим. Висловлює думку про злиття рутенів, які прибули доволі рано до Молдови як колоністи, з молдованами. Їх І. Ністор не вважає предками сучасних йому українців. Цих він виводить від втікачів другої половини XVIII ст.⁵⁵.

Окремий невеликий розділ стосується питання дружніх і покровительських відносин румунів та українців, які розглядаються щодо періоду XIV-XVI ст.⁵⁶ Ще однією формою зв'язків румунів та українців названо відносини з козаками. У своєму викладі І. Ністор опирається і на повідомлення Мірона Костіна та стверджує, що в загонах Б. Хмельницького воювали і вихідці з Молдови. Принаймні під Берестечком перебував підрозділ з 4 тис. румунів⁵⁷. Зрештою, І. Ністор відкидає можливість українців претендувати на Буковину, посиляючись і на позицію депутатів-румунів у австрійському парламенті⁵⁸.

Наступні розділи роботи торкаються проблем сучасної історії, що змушує І. Ністора викласти ситуацію зв'язків Бессарабії та України, що перебувала у складі Російської імперії, простежуючи при цьому зміни, що відбувалися в 1917 р. на території України. Логічно та хронологічно пов'язаний з цим питанням і виклад подій в Бессарабії 1917-1918 рр. Саме тут автор наголошував на намірах України анексувати Бессарабію, критикував за претензії на Хотинський та Аккерманський повіти⁵⁹. У розділі «Брест-Литовський мир» І. Ністор пише про складну ситуацію, яка змусила імператора Карла I шукати шляхів для укладення мирного договору. Також звернено увагу на відмову від планів створення Великої України і погодження на автономію в межах імперії Габсбургів. Угоду про постачання з України зерна та інших продуктів харчування в імперію, угоду щодо створення королівства Галичини і Лодомерії І. Ністор називає підставою того, що О. Чернін продав Буковину за зерно. Ці дії він пояснює рекомендаціями з Відня щодо підписання миру за будь-яку ціну⁶⁰.

Виклад продовжується главою «Австрійська Україна та Буковина», де ведеться мова про спроби імператора Карла I домовитися з президентом В. Вілсоном щодо сепаратного миру та видання маніфесту про право націй на створення власних представництв і федералізацію держави. Міститься також, поруч з описом, критика дій українців на Буковині у жовтні 1918 р., зокрема через наміри включити до української частини краю Чернівці, Сторожинець і Серет. Критикує дії А. Ончула та розглядає питання встановлення румуно-польського кордону⁶¹.

Завершальна глава присвячена питанню румуно-українських відносин після Великого об'єднання, і тут І. Ністор відзначає роль глави Надзвичайної місії УНР К. Мацієвича, який при акредитації зробив заяву про визнання УНР кордоном з Румунією р. Дністер. При цьому критикує дії ЗУНР за прояв ворожості щодо Румунії та вказує на дії румунських військ на Покутті, під час яких прикордонниками заарештовано у Жаб'єму архикнязя В. Габсбурга, якого пізніше утримували в Чернівцях. Йдеться також і про ситуацію у відносинах українських та російських збройних сил. У зв'язку з цим наводиться заява К. Мацієвича з подякою Румунії і Польщі в боротьбі проти імперіалізму будь-якого кольору. Згадується і звернення від 4 березня 1920 р. К. Мацієвича та генерала С. Дельвіга з проханням про визнання політики УНР та надання допомоги українським збройним силам, що перебували на території Румунії. Аналізуючи діяльність буковинських українських політичних діячів, І. Ністор наводить приклад з поширення листівки, виданої у грудні 1921 р. у Відні та спрямованої проти румунської держави⁶².

Того ж року І. Ністор опублікував ряд невеликих повідомлень. Так, одне з них стосувалося відвідин А.-І. Кузою м. Галаца, здійснених 7 березня 1859 р., про що відзначено в доповіді австрійського консула Бечке, текст якої в перекладі наводив І. Ністор. Видано було істориком листи Тадеу Гасдеу, де він дав короткий опис листів, пояснивши згадані місця та вказаних адресатів. Самі листи датуються 1814, 1815, 1829, 1842 роками і зокрема торкалися питання походження родини Гасдеу⁶³. Опублікував І. Ністор і ряд інших документів, що стосувалися володінь Релігійного фонду

Буковини в Бессарабії, де наводив контракти купівлі майна. Доволі цікавим є документ, яким історик підтверджував неприйняття приєднання Буковини до Австрії на прикладі еміграції з Буковини та імміграції в Буковину, де перша була значно вищою у 1785-1786 рр. за другу⁶⁴.

У 1935 р. І. Ністор опублікував роботу «Польський легіон у Кримській війні», де коротко торкався проблеми польського руху після повстання 1830 р. та відзначав появу польсько-румунського союзу (24 вересня 1839 р.), описував формування польського легіону з поляків-емігрантів, де офіцери приймали турецькі імена. Базувалася названа робота на листуванні Короніні⁶⁵. Пізніше на засіданні Румунської академії 15 квітня 1938 р. І. Ністор торкнувся питання російської окупації Дунайських князівств під час Кримської війни. Історик охарактеризував ситуацію, яка складалася в Дунайських князівствах наприкінці 1840-х – на початку 1850-х років. Описано дії початку Кримської війни та вступ російських військ на територію Дунайських князівств з розписуванням місць перебування російських підрозділів. Війська Молдови і Мунтенії були призначені для підтримки внутрішнього порядку в князівствах. Давався опис і міжнародних подій у контексті протистояння Російської та Османської імперій. Згадано істориком і про ідею об'єднання Мунтенії та Молдови з Трансильванією, Буковиною і Бессарабією у дако-румунській державі в межах Австрійської імперії. Відступ росіян з Олтенії названо таким, що приніс втрату репутації великої держави. Розбиралася і стаття з «Gazeta Transilvaniei» «Російська протекція Дунайських князівств» від 23 і 27 жовтня 1854 р. як реакція на відступ росіян⁶⁶.

З нагоди 20-річчя Великого об'єднання І. Ністор підготував ілюстровані брошури, що стосувалися історії Буковини і Бессарабії. Так, у роботі «Basarabia sub Dominațiunea Românească» у вступному слові автор відзначив важливість історичного акту, який відбувся 27 березня 1918 р. На перше місце в тексті виставлено інформацію про об'єднання румунських земель, де визнавалася важливість інкорпорації Бессарабії до складу Румунії для налагодження ритму національного життя⁶⁷.

Подібне компонування має і брошура, присвячена Буковині, адже в ній виклад починається з теми «Об'єднання всіх румунів» і, так само як Бессарабія, подана як «щит Молдови». Буковина характеризується як «колиска Молдови». Історик розкрив історичний шлях регіону, торкнувшись питання встановлення кордону на Буковині, та проаналізував конституцію Румунії 1938 р. як таку, що принесла нові права і свободи громадянам, поклала край політичним незгодам і створила умови для національної консолідації⁶⁸.

До числа неопублікованих належить праця «Німецька експансія на Схід і Південний Схід Європи, 1 січня 1939 р.». М. Якобеску зауважує, що цією роботою І. Ністор хотів відвернути ті події, що могли зашкодити країні виробити певні контрзаходи. Робота була віддрукована на друкарській машинці, мала 51 сторінку та 11 карт і 11 додатків. На перше місце історик висунув українську проблему та розбирався зі ставленням до неї в СРСР, Польщі та Німеччині. Другий розділ роботи містив виклад думок щодо підготовки експансії Німеччини на Схід, дій в Угорщині та Румунії та дій у зовнішній політиці, економіці, культурі, військовій сфері. В додатках містилися матеріали, що розкривали ситуацію в українській політичній організації в країнах Європи і торкалися, зокрема, проблеми організації українців у Румунії. Доречно вказати, що в одному з додатків аналізувався стан угорського руху в Румунії⁶⁹.

В роботі зроблено історичний екскурс щодо німецької експансії в Європі від часів II Райху, що дозволяло істориком стверджувати, що керівництво III Райху в своїх діях загалом опиралося на старі пангерманські плани, але здійснювало це після виконання заходів після відмови від дотримання умов Версальського договору.

Німецьку експансію в напрямку гирла р. Дунай І. Ністор бачив легкою і сприятливою, відзначаючи, що як в Угорщині, так і в Румунії Німеччина може скористатися послугами праворадикалів, до яких відносив і Націонал-християнську партію, і Легіонерський рух. Також не менше 800 млн леїв (20 млн марок) вкладено у Німецьку партію Румунії, з фактичною метою підтримки німецької меншини в Румунії. Висновки, які робив І. Ністор, стосувалися неможливості збройного протистояння Румунії Німеччині, а залежність від неї могла мати, на його думку, завдяки природним багатствам Румунії стратегічно-економічну співпрацю. Висновком були і думки щодо дотримання Румунією коректних позицій щодо всіх держав, ведення з Німеччиною найширшої співпраці в економічній сфері, хоча й вважав необхідним відстоювання національного спадку і державної незалежності Румунії⁷⁰.

Того ж 1939 р. у виданні Румунської академії вийшла стаття І. Ністора щодо давніх поселень румунів на лівобережжі Дністра, яка стала відповіддю на публікацію М. Сергієвського, який визнавав, що є наступником Т. Буради, котрий вивчав молдавські поселення Херсонської губернії. Робота складалася з двох різних частин, лінгвістичної та історичної. І. Ністор розбирає текст, в якому перераховуються села Очаківщини (37) та Брацлавщини (41) з румунським населенням, зокрема йдеться про українізовані румунські назви. Звертається увага і на джерела, які використовує М. Сергієвський, та аналізуються дані перепису 1926 р. в МАСРР з критикою підрахунків. Свою позицію підтверджує описом ситуації з румунським населенням в районі лиману р. Дніпро, на Поділлі. І. Ністор висловлював сподівання, що при виникненні територіальних претензій та ревізій кордону румуни матимуть гарні підвалини в особі населення лівобережжя Дністра у відповіді на претензії та зможуть захистити свій спадок. Супроводжує роботу і додаток, що є пам'ятною запискою від 4 листопада 1924 р. і дає оцінку намірам більшовицького керівництва, спрямованим на відокремлення Бессарабії від Румунії⁷¹.

В останньому передвоєнному випуску «Codrul Cosminului» І. Ністор торкнувся теми російсько-турецької війни 1806-1812 рр. та її наслідків. Своє дослідження історик розпочав з характеристики дипломатичної ситуації 1806 р. та початку війни, викладаючи в хронологічній послідовності хід подій, що наближали розрив дипломатичних відносин, подаючи зміст документів австрійського консульства в Бухаресті щодо ситуації. Представлено і повідомлення щодо чисельності російської армії. Зайняття Дунайських князівств російськими військами трактується як спосіб перекриття французам шляху на Дунай. До того ж, займаючи князівства, Росія забезпечувала собі стратегічні позиції на Дунаї. Доказом першого І. Ністор подавав виїзд з Бухареста генерального консула Франції Райнара. Відзначено і звернення до населення Молдови та Валахії 24 грудня 1806 р., яким генерал Міхельсон з Фокшан давав гарантії для мешканців країн. Опис подій є доволі докладний і ведеться істориком з опорою не тільки на місцевий матеріал, але й на події загальноєвропейського значення, як укладення мирного договору у Тільзигі⁷². Втрата Молдовою Бессарабії, за даними І. Ністора, приголомшила молдавських бояр, а у повідомленнях австрійського агента містилася інформація про переконання підданих молдавського господаря в тому, що без Бессарабії країну чекає розруха. У Валахії ж з нетерпінням очікували виведення російських військ⁷³.

У 1940 р. І. Ністор видав роботу «Die Vereinigung der Bukowina mit Rumänien», в якій подав історію подій 1918 року на Буковині. В дослідженні коротко розглянуто історію Молдавії, геополітичні дані, що стосувалися Буковини, та склад населення Буковини за переписом 1930 р. Після цих розділів автор перейшов до питання створення національних представництв у період розпаду Австро-Угорщини та прихід до влади О. Поповича і А. Ончула. В хронологічній послідовності подано вступ румунських військ на Буковину з подальшою підготовкою Генерального конгресу Буковини. В параграфі стосовно Генерального конгресу Буковини описується склад його учасників, подаються їхні виступи. Згадано і про виступ представника громади Путила Н. Хомайчука, і про створення делегації до короля та виступи перед головою Ради міністрів і королем у Яссах. Стисло подано інформацію про створений уряд та результати мирної конференції для краю. Завершальна глава стосується становища Буковини під румунським володарюванням, включно з аграрною реформою, проведення змін у культурі, діяльності ряду установ. Цей параграф завершується розглядом радянського ультиматуму 26 червня 1940 р. та його наслідків для Буковини⁷⁴.

Після зайняття Північної Буковини румунськими військами І. Ністор 27 липня 1941 р. був направлений до Чернівців для визначення ситуації з майном університету та прийшов до висновку про задовільний стан і можливість відновити діяльність університету восени. Висловлював у своїх спогадах жаль з приводу того, що уряд прийняв рішення про відкриття політехнічної школи в Чернівцях. Як відомо, тоді до міста повернули з Сучави тільки теологічний факультет⁷⁵. З 1 жовтня 1940 р. до 1 жовтня 1941 р. І. Ністор служив професором кафедри історії румунів Бухарестського університету, після чого приймає пенсію за віком і до 1948 р. є почесним професором філософсько-філологічного факультету.

У 1941-1947 роках І. Ністор продовжує доволі активну наукову діяльність⁷⁶. У 1941 р. І. Ністор порушує питання «румунів у Задунав'ї», де пише про румунське населення на північ від Дунаю у період до Х ст., наводячи ряд аргументів на користь неперервності перебування румунів у регіоні та зазначаючи поширення влади Римської, пізніше Візантійської імперій

на регіон. На продовження теми у 1942 р. з'являється «Дако-романська автохтонія в карпато-дунайському просторі», де головним положенням є автохтонність тільки румунського населення в регіоні, що незмінно перебувало тут від доісторичних часів. Того ж 1942 р. І. Ністор видає працю «Політичне звільнення дако-романців Задунав'я», продовжуючи тему, порушену в роботі 1941 р. та пишучи про боротьбу румунів як автохтонів з мігруючими народами, пише і про політичні утворення дако-романського населення та відзначає наступність Османської імперії Візантійській у володарюванні над територією на північ від Дунаю, яка служила джерелом забезпечення Константинополя. У 1943 р. історик продовжив розробку теми роботою «Римо-візантійські основи початків нашої державної організації». Власне тут його позиція стосувалася збереження римо-візантійських політичних інституцій на території колишньої Дакії і перетворення їх в межах Сербії, Болгарії, Хорватії (ідея інституційного континуїтету). Водночас і тут присутня ідея дако-римського континуїтету та збереження римських традицій у соціально-політичній сфері карпато-дунайського простору. Така ідея була присутня також в роботі 1942 р. «Угорці в карпатській Дакії», де прибулі племена стикаються з осілим у Трансильванії і чисельним румунським елементом, що чинить опір прибульцям⁷⁷.

У 1942 р. вийшла підготовлена на 15 листопада того року брошура з відповіддю на меморандум ОУН Буковини і Бессарабії від 15 вересня 1941 р. щодо Буковини, у вступному слові якої викладено текст цього документа. Виклад відповіді колишнього міністра давав змогу читачеві дізнатися про роботи автора з порушеного питання та про позицію К. Мацієвича, який 20 липня 1919 р. заявив про відсутність претензій УНР щодо задністровських земель, за чим І. Ністор звертається до мемуарів українського дипломата. Далі розбирається істориком питання походження назви «Буковина», простежує він і міста Буковини, вживання української мови у навчальних закладах, згадує про деякі моменти Першої світової війни⁷⁸.

В умовах війни І. Ністор виступив і в ролі пропагандиста, опублікувавши невелику брошуру в «Політичній бібліотеці». В ній історик звернувся до потреби згуртування всіх моральних і матеріальних сил в період війни проти небезпеки зі Сходу. Жорстокою називав боротьбу німецького народу проти комунізму, яку вів спільно з союзниками. Участь румунів у подіях називав результатом геополітичної ситуації країни та прирівнював героїзм цієї війни до героїзму часів Штефана Великого та Мігая Вігязу. Звертався історик і до прикладів минулого, пишучи про Трансильванію та становище румунів у XVIII ст., про дії Горії, Клошки, Крішана, називаючи це селянське повстання румунською революцією. Черговим проявом протесту назвав виступ під проводом Т. Владіміреску, який вимагав усунення влади фанаріотів та заміни її національним режимом. Як наступний етап пошуку права і справедливості представлено революцію 1848 р., яка збурила румунів та мала результатом і появу конституції Е. Редулеску для Мунтенії. Подібні дії спостерігалися і в Молдові, відповідна реакція присутня і на Буковині, в Банаті, що ставило в ряд захисників і С. Барнуціу. Черговий етап, 1859 р., приніс необхідність змін і провідною особою вважався М. Когелнічану, який представлений повним рішучості щодо об'єднання двох князівств. Політичне об'єднання мало відбутися і за умови створення соціального фундаменту. Власне здобуття прав і добробуту, за І. Ністором, мало здійснюватися через боротьбу і жертву, що підносило цінність набутого в майбутньому⁷⁹.

Висновки. Отже, у початковий період своєї наукової діяльності І. Ністор займався проблемами історії Молдавії у середні віки, зокрема питаннями про територіальні межі країни, її взаємин з Річчю Посполитою, торгових відносин Молдавії. З часом спектр наукових інтересів розширився. Фактично робота 1915 р. «Румуни і рутени Буковини: історичне і статистичне дослідження» стала одним із перших досліджень історика, яке мало політичну затребуваність. Питання протистояння між румунами та українцями в плані визнання автохтонності на Буковині мало відображення в ряді робіт, де заперечувалася автохтонність українців на Буковині. Така позиція була притаманна для румунської історичної науки, зокрема і для наставника І. Ністора Н. Йорги. Наукова основа цього твердження була перенесена і на політичне життя Буковини та використовувалася як у міжвоєнний період, так і в часи Другої світової війни. Загалом І. Я. Ністор писав свої праці у стилі класичної румунської історіографії і залишався активним вченим, працюючи у сфері історичної біографістики, давньої, середньовічної, нової і сучасної історії румунів, включно до арешту та ув'язнення.

- ¹ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)* [Historian Ion I. Nistor (1876-1962)], in «Revista de istorie», 1976, Nr.12, p. 1967-1977.
- ² M. Șt. Ceaușu, *Bibliografie* [Bibliography], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 34.
- ³ Al. Zub, *Istorie și geopolitică: Ion Nistor* [History and geopolitics: Ion Nistor], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 35-40.
- ⁴ A. Agache, D. Agache, *Ion Nistor – docent al Universității din Viena* [Ion Nistor – assistant professor of Viena University], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 41-94.
- ⁵ I. Toderașcu, *Prelegerea inaugurală a lui Ion Nistor la Universitatea din Cernăuți (1912)* [Inaugural lecture of Ion Nistor at University of Chernivtsi], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 95-104; L. Năstasă, *Ion Nistor. Debutul la Academia Română* [Ion Nistor. The debut at the Romanian Academy], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 105-110.
- ⁶ M. Iacobescu, *O lucrare inedită a istoricului Ion Nistor: Expansiunea Germană către Estul și Sud-Estul Europei, 1 Ianuarie 1939* [An Unpublished Work of the Historian Ion Nistor: The German Expansion to Eastern and South-Eastern Europe, January 1, 1939], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 131-144.
- ⁷ Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică* [I.I. Nistor and his historical activities] in «Analele Bucovinei», 1994, Tom I, Nr. 1, p. 29-37.
- ⁸ D. Huzdup, *Ion I. Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului* [Ion I. Nistor and his role in the cultural life of Chernivtsi], in «Analele Bucovinei», 1994, Nr. 2, p. 243-262; D. Alexa, *Ion Nistor – dimensiunile personalității politice și culturale* [Ion Nistor – the dimensions of the political and cultural personality], Rădăuți, Bucovina, 2000.
- ⁹ J. van Drunen, *«A Sanguine Bunch». Regional Identification in Habsburg Bukovina, 1774-1919*, Amsterdam, Uitgeverij Pegasus, 2015, p. 71-76.
- ¹⁰ S. Pușcariu, *Memorii* / Ediție de M. Vulpe. Prefață de I. Bulei] [Memoirs / Edition by M. Vulpe. Preface by I. Bulei], București, Minerva, 1978.
- ¹¹ O.I. Nistor-Apostolescu, *Din comoara mea de amintiri* [From my treasure of memories], Rădăuți, Septentrion, 2003.
- ¹² I.I. Nistor, *În amintirea lui Constantin Iosif Jireček* [In the memory of Constantin Iosif Jireček], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», 1924, p. 613-615; A. Agache, D. Agache, *Ion Nistor – docent al Universității din Viena* [Ion Nistor – assistant professor of Viena University], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 42.
- ¹³ I. Nistor, «*Die Moldauischen Ansprüche auf Pokutien*» [The Moldavian Claims to Pokutien], in Archiv für Österreichische Geschichte. Wien. 1 1910. P.1-182; *Curriculum vitae* [Curriculum vitae] in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 84; N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)* [Historian Ion I. Nistor], in «Revista de istorie», 1976, Nr. 12, p. 1968. Н.Стоїческу відзначає також, що до питання Покуття І.Ністор знову повернеться у дослідженні 1943 р. «Campania lui Mihai Viteazul în Posucia» та пише про високу оцінку цієї роботи румунськими істориками.
- ¹⁴ I. Nistor, «*Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau in XIV-XV und XVI Jahrhundert*» [Moldova's foreign trade relations in the XIV-XV and XVI centuries], Gotha, 1911; Agache A., Agache D. *Ion Nistor – docent al Universității din Viena*, p. 43-45; Curriculum vitae, p. 84; *Referatul Comisiei asupra cererii de abilitare a Dr. Ion Nistor* [Report of the Commission on the request for authorization of Dr. Ion Nistor], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 90-91; L. Năstasă, *Ion Nistor. Debutul la Academia Română* [Ion Nistor. The debut at the Romanian Academy], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 108; Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică* [I.I. Nistor and his historical activities], in «Analele Bucovinei», 1994, Tom I, Nr. 1, p. 29.
- ¹⁵ I. Nistor, «*Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau in XIV-XV und XVI Jahrhundert*» [Moldova's foreign trade relations in the XIV-XV and XVI centuries], Gotha, 1911; Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică*, p. 30-31; N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)*, p. 1968.
- ¹⁶ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)*, p. 1973; Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică*, p. 31.
- ¹⁷ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)*, p. 1973-1974; Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică*, p. 31.

¹⁸ *Temeiul Unirii Bucovinei cu Regatul României* /Cuvânt înainte, antologie, comentarii și bibliografie de Ion Filipeciuc [The basis of the Union of Bukovina with the Kingdom of Romania / Foreword, anthology, comments and bibliography by Ion Filipeciuc], Câmpulung Moldovenesc, 2018, p. 202, 276-277; O.I. Nistor-Apostolescu, *Din comoara mea de amintiri* [From my treasure of memories], Rădăuți, Septentrion, 2003, p. 57-61. Вперше ця ситуація розбиралася в одній з публікацій газети «Bucovina» у 1919 р. Див.: *Cine este d. I. Nistor. Cum trebuiesc citite câteva diframbe din «Viitorul»* [Who is Mr. I. Nistor. How to read some praises from «Viitorul»], in *Bucovina. Ziarul românilor bucovineni*, 1919, 8 Noiembrie, Nr. 186, p.1.

¹⁹ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I.Nistor (1876-1962)*, p. 1974; Șt.I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică*, p. 32.

²⁰ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I.Nistor (1876-1962)*, p. 1972, 1975; Șt.I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică*, p. 32; Nistor-Apostolescu O.I. *Din comoara mea de amintiri*. Rădăuți: Septentrion, 2003. P.62-72.

²¹ Huzdup D. Un epizod din viața lui Ion Nistor. Chișinău, 1918 // Ion Nistor (1876-1962) /Volum îngrijit de Al. Zub. Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 1993. P. 125-128; O.I. Nistor-Apostolescu, *Din comoara mea de amintiri*, p.72-88; L. Năstasă, *Ion Nistor. Debutul la Academia Română*, p. 109; V. Grecu, *Ion I.Nistor ca istoric* [Ion I. Nistor as a historian], in «Omăgiu lui Ion I.Nistor: 1912-1937», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1937, p. 34-35; M.-Șt. Ceașu, *Ion Nistor, luptătorul pentru Unirea Bucovinei cu România* [Ion Nistor, the fighter for the Union of Bukovina with Romania], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 114-117.

²² S. Pușcariu, *Câteva scrisori* [Some letters], in «Omăgiu lui Ion I.Nistor: 1912-1937», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1937, p. 13; M.-Șt. Ceașu, *Ion Nistor, luptătorul pentru Unirea Bucovinei cu România*, p. 119-120.

²³ S. Pușcariu, *Câteva scrisori*, p. 13-14.

²⁴ D. Huzdup, *Ion I.Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului* [Ion I.Nistor and his role in the cultural life of Chernivtsi], in «Analele Bucovinei», 1994, Nr. 2, p. 246.

²⁵ D. Huzdup, *Ion I.Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului*, p. 257-259.

²⁶ *Pomenirea lui Dimitrie Cantemir Voevod domnitorul Moldovei. La 200 ani de la moartea lui. Cuvântare festivă, rostită în ședința solemnă de la 21 Decembrie 1923 sub președinția Sa Majestății Sale Regelui de Ion I.Nistor* [The commemoration of Dimitrie Cantemir Voevod, the ruler of Moldova. On 200 years after his death. Festive speech, delivered at the solemn meeting of December 21, 1923 under the presidency of His Majesty King by Ion I. Nistor], București, Cultura Națională, 1924, p. 221-245.

²⁷ I.I. Nistor, *Alexandru-cel-Bun. Cu ocaziunea aniversării de 500 de ani dela moartea lui* [Alexander the Good. On the occasion of the 500th anniversary of his death], Cernăuți, 1932, p. 5-24.

²⁸ I.I. Nistor, *Alexandru-cel-Bun. Cu ocaziunea aniversării de 500 de ani dela moartea lui*, p. 25-54.

²⁹ I. Nistor, *Istoria Basarabiei. Scriere de popularizare /Introducere de V.Pâslariuc* [History of Bessarabia. Popularization writing], București, Humanitas, 2017. p. 9-181.

³⁰ I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, p. 183-317.

³¹ I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, p. 323-360.

³² I.I. Nistor, *Români Transnistrieni* [Transnistrian Romanians], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul I: 1924, Cernăuți, 1925, p. 463-466.

³³ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 466-483.

³⁴ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 483-490.

³⁵ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 490-516.

³⁶ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 516-523.

³⁷ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 523-542.

³⁸ I.I. Nistor, *Români Transnistrieni*, p. 542-565.

³⁹ I.I.Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina* [Refugees from Ardeal in Bucovina], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»». Anul II și III: 1925-1926, Cernăuți, 1927, p. 445-453.

⁴⁰ I.I.Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, p. 453-460.

⁴¹ I.I.Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, p. 460-467.

⁴² I.I.Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, p. 467-468, 469-527, 527-533.

⁴³ I.I. Nistor, *Grigore Vodă Ghică. La aniversarea de 150 de ani dela moartea sa* [Grigore Voda Ghica. On the 150th anniversary of his death], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul IV și V: 1927 și 1928, Cernăuți, 1929, p. 403-443.

⁴⁴ I. Nistor, *Unirea Bucovinei 28 Noembrie 1918: Studiu și documente* [The Union of Bukovina November 28, 1918: Study and Documents], București, Cartea Românească, 1928; I.I. Nistor, *Zece ani dela Unire* [Ten years of the Union] in «Zece ani dela Unire», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1928, p. 3-26.

- ⁴⁵ I.I. Nistor, *Cehoslovacii și Români* [Czechoslovaks and Romanians], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VI: 1929-1930, Cernăuți, 1930, p. 263-281, 329-331.
- ⁴⁶ I.I. Nistor, *Cehoslovacii și Români*, p. 282-291.
- ⁴⁷ I.I. Nistor, *Cehoslovacii și Români*, p. 292-303.
- ⁴⁸ I.I. Nistor, *Cehoslovacii și Români*, p. 304-327.
- ⁴⁹ I.I. Nistor, *Nicolae Iorga ca istoric* [Nicolae Iorga as a historian], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VII: 1931-1932, Cernăuți, 1932, p. XXI-XXXII.
- ⁵⁰ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei* [The Ukrainian Problem in the interpretation of History], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 1-281.
- ⁵¹ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 3-26.
- ⁵² I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 27-36.
- ⁵³ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 37-41.
- ⁵⁴ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 42-47.
- ⁵⁵ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 65-76.
- ⁵⁶ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 77-109.
- ⁵⁷ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 111-140.
- ⁵⁸ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 157-183.
- ⁵⁹ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 185-198.
- ⁶⁰ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 199-203.
- ⁶¹ I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 205-216.
- ⁶² I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, p. 217-228.
- ⁶³ I.I. Nistor, *Vizita lui Alexandru-Vodă Cuza la Galați. Comunicare făcută din 26 Noembrie 1932* [Alexandru-Vodă Cuza's visit to Galați. Communication made on November 26, 1932], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 471-472; I.I. Nistor, *Opt scrisori inedite dela Tadeu Hasdeu. Comunicare făcută în ședința Institutului din 4 Februarie 1933* [Eight unpublished letters from Tadeu Hasdeu. Communication made at the meeting of the Institute on February 4, 1933], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 473-480.
- ⁶⁴ I.I. Nistor, *Vechile proprietăți din Basarabia ale Fondului bisericesc al Bucovinei* [The Old Properties in Bessarabia of the Religious Fund of Bucovina], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 481-488; I.I. Nistor, *Împăratul Iosif al II-lea despre emigrările din Bucovina și despre o epistolă pastorală a episcopului Dosoftei* [Emperor Iosif II about emigration from Bucovina and about pastoral letter of bishop Dosoftei], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 488-490.
- ⁶⁵ I.I. Nistor, *Die Polenlegion im Krimkriege* [The Polish Legion in the Crimean War], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», IX: 1935, Cernăuți, 1935, p. 69-102.
- ⁶⁶ I.I. Nistor, *Principatele Române sub ocupația Rusească (1 Iulie 1853-17 Septembrie 1854)* [Romanian Principalities under Russian Occupation (July 1, 1853-17 September 1854)], București, 1938.
- ⁶⁷ I.I. Nistor, *Basarabia sub Dominațiunea Românească. La 20 de ani dela Unire* [Bessarabia under the Romanian Domination. On 20 years after the Union], Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1938.
- ⁶⁸ I.I. Nistor, *Bucovina sub Dominațiunea Românească. La 20 de ani dela Unire* [Bucovina under Romanian Domination. On 20 years after the Union], Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1938.
- ⁶⁹ M. Iacobescu, *O lucrare inedită a istoricului Ion Nistor: Expansiunea Germană către Estul și Sud-Estul Europei, 1 Ianuarie 1939* [An Unpublished Work of the Historian Ion Nistor: The German Expansion to Eastern and South-Eastern Europe, January 1, 1939], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub» [Ion Nistor (1876-1962) / Volume edited by Al. Zub], Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 131-133.
- ⁷⁰ M. Iacobescu, *O lucrare inedită a istoricului Ion Nistor: Expansiunea Germană către Estul și Sud-Estul Europei, 1 Ianuarie 1939*, p. 134-142.
- ⁷¹ I.I. Nistor, *Vechimea așezărilor Românești dincolo de Nistru* [The antiquity of the Romanian settlements beyond the Dniester], Memoriile Secțiunii Istorice, București, 1939, p. 203-225, Anexa, p. 221-225.
- ⁷² I.I. Nistor, *Războiul ruso-turc din 1806-1812 și pierderea Basarabiei; după rapoartele contemporane ale agențiilor consulare austriace din București și Iași* [The Russian-Turkish War of 1806-1812 and the loss of Bessarabia; according to the contemporary reports of the Austrian consular agencies in Bucharest and Yassy], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul X: 1936-1939, Cernăuți, 1940, p. 3-22.

⁷³ I.I. Nistor, *Războiul ruso-turc din 1806–1812 și pierderea Basarabiei; după rapoartele contemporane ale agențiilor consulare austriace din București și Iași*, p. 32-52.

⁷⁴ I.I. Nistor, *Die Vereinigung der Bukowina mit Rumänien* [The Union of Bukovina with Romania], București, Bucovina, 1940, p. 66-67.

⁷⁵ D. Huzdup, *Ion I. Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului* [Ion I. Nistor and his role in the cultural life of Chernivtsi], in «Analele Bucovinei», 1994, Nr. 2, p. 255; O.I. Nistor-Apostolescu, *Din comoara mea de amintiri*, p. 163; D. Alexa, *Ion Nistor – dimensiunile personalității politice și culturale*, p. 213.

⁷⁶ M. Șt. Ceașu, *Bibliografie*, p. 30-33.

⁷⁷ N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)*, p. 1971-1972.

⁷⁸ I. Nistor, «Antwort an die Ukrainische denkschrift» [Answer to the Ukrainian memorandum], Bukarest, 1942.

⁷⁹ I.I. Nistor, *Protagoniști Români pentru drept și dreptate* [Romanian Protagonists for Law and Justice], București, 1943.

References

A. Agache, D. Agache, *Ion Nistor – docent al Universității din Viena* [Ion Nistor – assistant professor of Viena University], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 41 – 94.

D. Alexa, *Ion Nistor – dimensiunile personalității politice și culturale* [Ion Nistor – the dimensions of the political and cultural personality], Rădăuți, Bucovina, 2000, 239 p.

M.-Șt. Ceașu, *Bibliografie* [Bibliography], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 20 – 34.

M.-Șt. Ceașu, *Ion Nistor; luptătorul pentru Unirea Bucovinei cu România* [Ion Nistor, the fighter for the Union of Bukovina with Romania], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 111-122.

Cine este d. I. Nistor. Cum trebuesc citite câteva difirambe din «Viitorul» [Who is Mr. I. Nistor. How to read some difirambe from «Viitorul»], in *Bucovina. Ziarul românilor bucovineni*, 1919, 8 Noiembrie, Nr. 186, p.1.

Curriculum vitae [Curriculum vitae] in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 84-86.

J. van Drunen, «*A Sanguine Bunch*». *Regional Identification in Habsburg Bukovina, 1774–1919*, Amsterdam, Uitgeverij Pegasus, 2015, 651 p.

V. Grecu, *Ion I. Nistor ca istoric* [Ion I. Nistor as a historian], in «Omăgiu lui Ion I. Nistor: 1912-1937», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1937, p. 22-48.

D. Huzdup, *Ion I. Nistor și rolul său în viața culturală a Cernăuțiului* [Ion I. Nistor and his role in the cultural life of Chernivtsi], in «Analele Bucovinei», 1994, Nr. 2, p. 243-262.

D. Huzdup, *Un epizod din viața lui Ion Nistor. Chișinău, 1918* [An episode from the life of Ion Nistor. Chisinau, 1918], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 123-130.

M. Iacobescu, *O lucrare inedită a istoricului Ion Nistor: Expansiunea Germană către Estul și Sud-Estul Europei, 1 Ianuarie 1939* [An Unpublished Work of the Historian Ion Nistor: The German Expansion to Eastern and South-Eastern Europe, January 1, 1939], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 131-144.

L. Năstasă, *Ion Nistor. Debutul la Academia Română* [Ion Nistor. The debut at the Romanian Academy], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I.Cuza», 1993, p. 105–110.

I.I. Nistor, *Alexandru-cel-Bun. Cu ocaziunea aniversării de 500 de ani dela moartea lui* [Alexander the Good. On the occasion of the 500th anniversary of his death], Cernăuți, 1932, 53 p.

I. Nistor, «*Amintiri răzlețe din timpul Unirii*» [Scattered memories from the time of the Union], Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1938, 511 p.

I. Nistor, «Antwort an die Ukrainische denkschrift» [Answer to the Ukrainian memorandum], Bukarest, 1942, 20 p.

I.I. Nistor, *Basarabia sub Dominațiunea Românească. La 20 de ani dela Unire* [Bessarabia under the Romanian Domination. On 20 years after the Union], Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1938, 72 p.

I.I. Nistor, *Bucovina sub Dominațiunea Românească. La 20 de ani dela Unire* [Bucovina under Romanian Domination. On 20 years after the Union], Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1938, 64 p.

I.I. Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina* [Refugees from Ardeal in Bucovina], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul II și III: 1925-1926, Cernăuți, 1927, p. 443-553.

I.I. Nistor, *Cehoslovacii și Românii* [Czechoslovaks and Romanians], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VI: 1929-1930, Cernăuți, 1930, p. 261-342.

I.I. Nistor, *Die Polenlegion im Krimkriege* [The Polish Legion in the Crimean War], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», IX: 1935, Cernăuți, 1935, p. 69-102.

I.I. Nistor, *Die Vereinigung der Bukowina mit Rumänien* [The Union of Bukovina with Romania], București, Bucovina, 1940, 84 p.

I. Nistor, *Handel und wandel in der Moldau bis zum ende des 16. Jahrhunderts. Nach den quellen dargestellt* [Trade and Change in the Moldavia up to the end of the 16th century. Presented from the sources], Czernowitz, 1912, 200 s.

I.I. Nistor, *Grigore Vodă Ghică. La aniversarea de 150 de ani dela moartea sa* [Grigore Voda Ghica. On the 150th anniversary of his death], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul IV și V: 1927 și 1928, Cernăuți, 1929, p. 399-444.

I. Nistor, *Istoria Basarabiei. Scriere de popularizare /Introducere de V.Pâslariuc* [History of Bessarabia. Popularization writing], București, Humanitas, 2017, 377 p.

I.I. Nistor, *Împăratul Iosif al II-lea despre emigrările din Bucovina și despre o epistolă pastorală a episcopului Dosoftei* [Emperor Iosif II about emigration from Bucovina and about pastoral letter of bishop Dosoftei], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 488-490.

I.I. Nistor, *În amintirea lui Constantin Iosif Jireček* [In the memory of Constantin Iosif Jireček], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», 1924, p. 613-615.

I.I. Nistor, *Nicolae Iorga ca istoric* [Nicolae Iorga as a historian], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VII: 1931-1932, Cernăuți, 1932, p. XXI-XXXII.

I.I. Nistor, *Opt scrisori inedite dela Tadeu Hasdeu. Comunicare făcută în ședința Institutului din 4 Februarie 1933* [Eight unpublished letters from Tadeu Hasdeu. Communication made at the meeting of the Institute on February 4, 1933], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 473-480.

Pomenirea lui Dimitrie Cantemir Voevod domnitorul Moldovei. La 200 ani de la moartea lui. Cuvântare festivă, rostită în ședința solemnă de la 21 Decembrie 1923 sub președinția Majestății Sale Regelui de Ion I. Nistor [The commemoration of Dimitrie Cantemir Voevod, the ruler of Moldova. On 200 years after his death. Festive speech, delivered at the solemn meeting of December 21, 1923 under the presidency of His Majesty King by Ion I. Nistor], București, Cultura Națională, 1924, p. 221-245.

I.I. Nistor, *Principatele Române sub ocupația Rusească (1 Iulie 1853-17 Septembrie 1854)* [Romanian Principalities under Russian Occupation (July 1, 1853-17 September 1854)], București, 1938, p. 222-253.

I.I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei* [The Ukrainian Problem in the interpretation of History], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 1-281.

I.I. Nistor, *Protagoniști Români pentru drept și dreptate* [Romanian Protagonists for Law and Justice], București, 1943, 14 p.

I.I. Nistor, *Războiul ruso-turc din 1806-1812 și pierderea Basarabiei; după rapoartele contemporane ale agențiilor consulare austriace din București și Iași* [The Russian-Turkish War of 1806-1812 and the loss of Bessarabia; according to the contemporary reports of the Austrian consular agencies in Bucharest and Yassy], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul X: 1936-1939, Cernăuți, 1940, p. 1-52.

I.I. Nistor, *Români Transnistrieni* [Transnistrian Romanians], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul I: 1924, Cernăuți, 1925, p. 461-565.

I. Nistor, *Unirea Bucovinei 28 Noembrie 1918: Studiu și documente* [The Union of Bukovina November 28, 1918: Study and Documents], București, Cartea Românească, 1928, 213 p.

I.I. Nistor, *Vechile proprietăți din Basarabia ale Fondului bisericesc al Bucovinei* [The Old Properties in Bessarabia of the Religious Fund of Bukovina], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 481-488.

I.I. Nistor, *Vechimea așezărilor Românești dincolo de Nistru* [The antiquity of the Romanian settlements beyond the Dniester], Memoriile Secțiunii Istorice, București, 1939, p. 203-225.

I.I. Nistor, *Vizita lui Alexandru-Vodă Cuza la Galați. Comunicare făcută din 26 Noembrie 1932* [Alexandru-Vodă Cuza's visit to Galați. Communication made on November 26, 1932], in «Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»», Anul VIII: 1933-1934, Cernăuți, 1934, p. 471-472.

I.I. Nistor, *Zece ani dela Unire* [Ten years of the Union] in «Zece ani dela Unire», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1928, p. 3-26.

O.I. Nistor-Apostolescu, *Din comoara mea de amintiri* [From my treasure of memories], Rădăuți, Septentrion, 2003, 216 p.

S. Pușcariu, *Câteva scrisori* [Some letters], in «Omagiu lui Ion I. Nistor: 1912-1937», Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1937, p. 1-21.

S. Pușcariu, *Memorii*, /Ediție de M. Vulpe. Prefață de I. Bulei» [Memoirs / Edition by M. Vulpe. Preface by I. Bulei], București, Minerva, 1978, 895 p.

Referatul Comisiei asupra cererii de abilitare a Dr. Ion Nistor [Report of the Commission on the application for the authorization of Dr. Ion Nistor], in «Ion Nistor (1876-1962) / Volum îngrijit de Al. Zub», Iași, Editura Universității «Al.I. Cuza», 1993, p. 90-91.

N. Stoicescu, *Istoricul Ion I. Nistor (1876-1962)* [Historian Ion I. Nistor], in «Revista de istorie», 1976, Nr. 12, p. 1967-1977.

Șt. I. Ștefănescu, *I.I. Nistor și opera sa istorică* [I.I. Nistor and his historical activities] in «Analele Bucovinei», 1994, Tom I, Nr. 1, p. 29-37.

Temeiul Unirii Bucovinei cu Regatul României /Cuvânt înainte, antologie, comentarii și bibliografie de Ion Filipciuc» [The basis of the Union of Bukovina with the Kingdom of Romania / Foreword, anthology, comments and bibliography by Ion Filipciuc], Câmpulung Moldovenesc, 2018, 295 p.